

Poboljšanje društvene samozaštite na moru, sada u miru — imperativ vremena u kojem živimo

UDK 355.353.5:355.40

Stručni rad

Primjena različitih oblika društvene sile od onih koji se mogu odvesti pod pojam »specijalnog rata« pa do uključujući i one najgrublje u vidu vojnih intervencija i oružane agresije, stvarnost su suvremenih međunarodnih odnosa. S takvom praksom računa se i u doglednoj budućnosti. Zato sva društva za potrebe svog opstanka i razvoja imaju razvijene obrambeno-zaštitne sisteme, kao podsistem društveno-političkog sistema. Dio tog sistema našeg društva, odnosno organizacija obrane i zaštite našeg društva na Jadranu, kao dijela našeg obrambeno-zaštitnog sistema, u našoj teoriji i praksi poznata je pod nazivom obrambeno-zaštitni sistem na jadranskom pomorskom vojištu.

Praksa sve većeg i bržeg uključivanja ljudskih i materijalnih potencijala našeg društva u taj sistem, nije samo posljedica djelovanja opće zakonitosti razvoja takvih sistema u svijetu, nego je ona sastavni dio općeg procesa podružtvljavanja poslova obrane i zaštite u okviru razvoja socijalističkog samoupravnog društva. U sadašnjem trenutku, kad smo svjedoci zastoja u razvoju socijalističkih samoupravnih odnosa u našem društvu, javlja se sve veća potreba za reafirmacijom samoupravljanja, što je i osnovni cilj ovog napisa. Naime, poboljšanje organizacije obrane i zaštite na osnovama daljeg razvoja samoupravnih odnosa u našem društvu, zakonitost su razvoja općih društvenih odnosa u svijetu i imperativ vremena u kojem živimo.

Osnovni konceptijsko-doktrinarni stav i trajno opredjeljenje naših radnih ljudi i građana o potrebi uključivanja svih ljudskih i materijalnih potencijala društva u obrambeno-zaštitni sistem, normalno, odnosi se i na naš pomorski potencijal, koji čini značajni dio obrambeno-zaštitnog sistema na jadranskom pomorskom vojištu. Sadašnja saznanja o mogućnostima upotrebe i načinu angažiranja našeg pomorskog potencijala (ljudskog i materijalnog) u očuvanju društvenih i prirodnih vrijednosti našeg društva na moru u okviru funkcioniranja obrambeno-zaštitnog sistema na jadranskom pomorskom vojištu, ukazuju da nisu usklađene objektivne potrebe i mogućnosti. Sadašnje stanje karakterizira nedovoljna definiranost uloge, zadataka i međusobnih odnosa pojedinih subjekata i pored enormno velike normativiranosti takvih djelatnosti od različitih subjekata. Takva praksa dovodi do neracionalnog korištenja ljudskih i materijalnih potencijala našeg pomorstva u poslovima obrane i zaštite, a time i do slabije organiziranosti i funkcioniranja obrambeno-zaštitnog sistema na jadranskom pomorskom vojištu u cjelini.

Naše osnovne društvene i prirodne vrijednosti na moru, tj. objekti zaštite, nalaze se u našem obalnom moru (unutrašnjim morskim vodama i teritorijalnom moru) kao sastavnom dijelu teritorije SFRJ. Izvan tog prostora, naši objekti zaštite u Jadranu su prirodna bogatstva epikontinentalnog pojasa i plovni objekti našeg brodarstva u međunarodnom pomorskom saobraćaju. Za njihovu zaštitu od različitih oblika i sadržaja ugroženosti iz društvene i prirodne sredine, naše društvo ima namjen-

ski organizirane snage. Obrambeno-zaštitne djelatnosti navedenih snaga, po sadržaj vrlo različite, u skladu s društvenom podjelom rada obavljaju se neprekidno u miru, izvanrednim opasnostima, neposrednoj ratnoj opasnosti i u ratu. Njihovim djelatnostima treba dodati obrambeno-zaštitne djelatnosti nenamjenskih snaga, tj. naših građana, pripadnika raznih privrednih i neprirodnih organizacija i udruženja građana u okviru funkcioniranja obrambeno-zaštitnog sistema na jadranskom pomorskom vojištu. Na taj način može se dobiti cjelovita slika o djelatnostima našeg društva koje ono poduzima u očuvanju društvenih i prirodnih vrijednosti na našem dijelu Jadranskog mora. Navedene djelatnosti čine jedno dijalektičko jedinstvo. Iz metodoloških razloga, za potrebe razmatranja pojedinih problema uobičajeno se govori o obrambenim i zaštitnim djelatnostima, odnosno njihovim nosiocima, tj. o pomorskoj obrani i društvenoj samozaštiti na moru. Pod (pomorskom) obranom podrazumijevaju se djelatnosti (pojedince, grupe ili društva u cjelini) određenih snaga koje neposredno **borbom** štite određeni prostor ili vrijednost. Pod zaštitom se podrazumijevaju djelatnosti (pojedince, grupe ili društva u cjelini) kojima se ostvaruje isti cilj, ali **posredno** tj. odvrćanjem neprijateljskih snaga u poduzimanju neprijateljskih djelatnosti ili djelatnostima kojima se **ublažavaju** posljedice na branjenom objektu izazvane neprijateljskom djelatnošću. Jedan od osnovnih oblika i sadržaja djelovanja snaga društvene samozaštite kojima one čuvaju naše društvene i prirodne vrijednosti i interese u obalnom moru svakako je **kontrola**, tj. **stjecanje uvida** u stanje na tom prostoru. Kontrolu obavljaju u tu svrhu namjenski organizirane društvene snage, stanovništvo i pomorci u okviru obavljanja svojih redovnih djelatnosti na moru i u posljednje vrijeme sve veći broj pomoraca-amatera, tj. naših građana koji privremeno borave na moru, pretežno u ljetnim mjesecima.

Brojnija organizacija posebnih snaga obrane i zaštite u okviru obrambeno-zaštitnog sistema određenog društva, osnovni je indikator njegove ugroženosti izvana (iz okruženja), **ali i postojanja većih unutrašnjih suprotnosti**. Zato veći postotak takvih snaga unutar obrambeno-zaštitnog sistema ne pruža garanciju veće sigurnosti promatranog društva, nego naprotiv slabiju. Pravu snagu i veću kvalitetu obrane i zaštite svakog društva čini **dobrovoljno i svjesno** uključeno stanovništvo u vlastiti obrambeno-zaštitni sistem. Razvoj demokratizacije i samoupravnih odnosa, kao društvenog procesa svjetskih razmjera doprinosi stvaranju sve povoljnijih uvjeta za dobrovoljno i svjesno uključivanje stanovništva u obrambeno-zaštitne sisteme savremenih društava. U tom smislu, kako je na početku rečeno, treba promatrati i proces podružtvljavanja poslova obrane i zaštite u našem društvu, sadržaja općeg procesa demokratizacije i razvoja socijalističkih samoupravnih odnosa u našem društvu.

S obzirom na višestruko jezičko značenje termina »pomorstvo«, kao i cilja i kriterija klasificiranja, pojam našeg pomorskog potencijala može se uzimati u različitim značenju. Prema definiciji Olivera Fia, pod pojmom našeg pomorskog potencijala podrazumijevaju se ljudi, koji su određenim materijalnim sredstvima profesionalno ili amaterski vezani za korištenje, zaštitu i proučavanje mora, kao prirodnog ambijenta.¹

Točna evidencija i pregled našeg ljudskog pomorskog potencijala ne postoji. Zato zavisno od izvora (i procjene) podaci u tom smislu, više ili manje se međusobno razlikuju. S tom napomenom treba promatrati i podatke o broju naših pomoraca u tabeli broj 1. Prema podacima u toj tabeli, naš ljudski pomorski potencijal može se podijeliti na profesionalni i amaterski kadar. Pomorski profesionalci **stalno** borave na moru gdje obavljaju određene pomorske djelatnosti. Za razliku od njih, amateri uglavnom borave na moru privremeno, većina pretežno u ljetnim mjesecima.

Tabela broj 1: Prikaz broja naših pomoraca

pomorci	broj	%	primjedba
ukrcani na brodovima trg. mornarice	19.000	7,9	
rezerva	5.700	2,5	30% ukrcanog ljudstva
ukrcani na brodovima stranih trg. mornarica	15.000	5,2	
ukrcani na brodovima obalne plovid.	2.500	1,2	
profesionalni ribari	3.000	1,4	
pomorci - amateri	200.000	81,8	
Ukupno	245.200		

Prema prikazu tabele broj 1, najbrojniju kategoriju našeg ljudskog pomorskog potencijala čine pomorci-amateri. Njihovo masovnije uključivanje u kontrolu prostora našeg obalnog mora uvjetovano je postojanjem društvene potrebe za takvom odgovarajućom, njihovom spremnošću da je obavljaju i odgovarajućom društvenom organiziranošću u tom smislu.

Potrebu za sve boljom kontrolom prostora obalnog mora u cilju očuvanja naših društvenih i prirodnih vrijednosti i interesa, nije potrebno posebno dokazivati i obrazlagati. Radi se o našem pravu i obavezi očuvanja prirodnih morskih bogatstava, uključujući u to i održavanje čistoće mora, spašavanje imovine i ljudskih života na moru, poštivanje normi privrednog i društvenog života na tom prostoru, do sprečavanja terorističkih i drugih neprijateljskih oružanih djelatnosti iz sadržaja specijalnog rata (»sukoba niskog intenziteta«).

Prirodne pogodnosti naše obale, uz poznatu otvorenost naše zemlje (granica) objektivno pružaju povoljne uvjete za razne neprijateljske djelatnosti protiv našeg društva. U tom smislu razvoj nautičkog turizma na našem dijelu Jadrana, zatim širenje slabo naseljenih područja, gradnja »divljih vikendica« i slično navedene pogodnosti povećavaju. Sve to nameće veću potrebu za kvalitetnijom kontrolom prostora našeg obalnog mora, posebno u ljetnim mjesecima. Organizirane društvene snage namijenjene za kontrolu tog prostora, bez sigurnog oslonca i podrške stanovništva na tom prostoru i ljudi koji stalno ili povremeno borave na moru ne mo-

gu ostvariti uspješnu kontrolu i zaštitu naših društvenih i prirodnih vrijednosti i interesa na njemu.

Mogućnost uključivanja pomoraca-amatera u sistem društvene samozaštite na moru, sada u miru predmet je razmatranja u nastavku ovog rada. Radi se o najmasovnijem dijelu našeg ljudskog pomorskog potencijala, kojeg **karakterizira tendencija neprekidnog porasta, ogromni entuzijazam i ljubav prema moru, odnosno dijelu našeg Jadrana, bez obzira na mjesto boravka.**

Dobar primjer mogućnosti i načina korištenja navedenog pomorskog potencijala u društvenoj samozaštiti na moru, u svakom slučaju je Engleska, zemlja s bogatom pomorskom tradicijom. Pored Obalne straže, profesionalne organizacije, kod njih je organizirana i tzv. Pomoćna obalna straža, kao dobrovoljna organizacija namijenjena za spašavanje na moru. Po svojoj namjeni, organizaciji i djelatnostima vrlo je slična našoj Gorskoj službi spašavanja na kopnu.

Jačanjem materijalne osnove našeg pomorskog potencijala, a posebno nautičkog turizma, svakim danom stvara se sve povoljnija osnova, ali i potreba za sličnom organizacijom i kod nas. Tako organizirana dobrovoljna organizacija, namijenjena za spašavanje imovine i ljudskih života na moru, značajno bi pridonijela i očuvanju našeg mora počevši od zagađenja do neprijateljskih oružanih djelatnosti iz sadržaja suvremenog specijalnog rata. U tom smislu, prije nekoliko godina Yacht club iz Zagreba izišao je s prijedlogom formiranja slične organizacije². Prijedlog uključivanja svojih članova u organiziranu društvenu kontrolu prostora obalnog mora zasnovali su na iskustvima višegodišnjeg krstarenja po Jadranu. Kroz to vrijeme, u više navrata su sudjelovali u otkrivanju požara na obali, nezgodvoljenom ribolovu, posebno podvodnom, pružanju informacija i stručne pomoći našim i stranim nautičarima, liječničke i druge pomoći na moru i slično.

Navedeni i slični primjeri, a posebno dosadašnje sudjelovanje našeg življa s Jadrana u obrani tog dijela naše zemlje kroz historiju isključuju potrebu dokazivanja i obrazlaganja spremnosti njihovog udjela u obrani i zaštiti mora sada i u budućnosti.

Prema tome veće angažiranje navedenog dijela našeg pomorskog potencijala u kontroli prostora obalnog mora, u okviru društvene samozaštite, prvenstveno je uvjetovano našom organiziranošću u tom smislu. Ideja i prijedloga za poboljšanje društvene organiziranosti ima na pretek. Pored toga stanje se bitno ne mijenja. Osnovni uzrok u tom smislu svakako je činjenica da se spoznaja o potrebi življenja **uz more** sporo mijenja u potrebu življenja **na i od mora**. Toj spoznaji sigurno mogu pomoći ovakvi i slični napisi, ali prije svega konkretne akcije, odnosno konkretni **programi** na očuvanju mora, kao prirodne okolice, kako je već rečeno počevši od zagađivanja do njegovog korištenja za različite neprijateljske djelatnosti iz sadržaja specijalnog rata. U tom smislu dobro se prisjetiti uloge i doprinosa Jadranske straže u razvoju pomorske orijentacije prije rata i sadašnjeg Saveza društva za proučavanje i unapređenje pomorstva Jugoslavije.³

Nosioci konkretnih programa trebaju prvenstveno biti privredne turističke organizacije, posebno nautički centri na Jadranu, zatim sportska društva, čija je djelatnost neposredno povezana s morem. U tom smislu najbolji primjer i putokaz rada na čuvanju i korištenju mora u privredne i neprivedne svrhe, može biti rad lovačkih društava na kopnu. Članovi tog društva, osim lova, bave se **uzgojem i čuvanjem** životinjskog svijeta i prirode od uništenja.

Na kraju treba ipak istaknuti da će ovakve i slične inicijative u praksi i dalje nailaziti na različite otpore. One ne smiju predstavljati iznenađenja, nego ih treba prihvaćati kao normalne i prirodne (zakonite) pojave našeg društvenog razvoja.

Takvi otpori se mogu i trebaju očekivati prvenstveno od stručnih službi društveno-političkih zajednica na Jadranu. Nedovoljna pomorska orijentacija njihovih rukovodstava, ali prije svega njihov birokratski način rada, uzrok su neprihvaćanja novih inicijativa, posebno kada dolaze »odozdo«.

Bilješke:

¹ Pod pojmom pomorstva treba obuhvatiti sve one privredne i neprivredne djelatnosti koje su posredno ili neposredno povezane s iskorištavanjem, zaštitom i proučavanjem mora i onog

dijela kopna koje prirodno, ekonomski ili prometno gravitira moru. — O. Fio, Ekonomski i ljudski izvori pomorstva i stanje znanstveno-istraživačkog rada s aspekta općenarodne obrane na Jadranu.

Simpozij: Općenarodna obrana u otočnom i obalnom pojasu. Zadar, 6—9. juni, 1974, JAZU, Zagreb, 1976, str. 485.

² Yacht club Zagreb je društvena organizacija Narodne tehnike, osnovana 1963. godine. Poslije deset godina razvoja imala je preko 700 članova s oko 250 plovila. Većina plovila je opremljena radiostanicama.

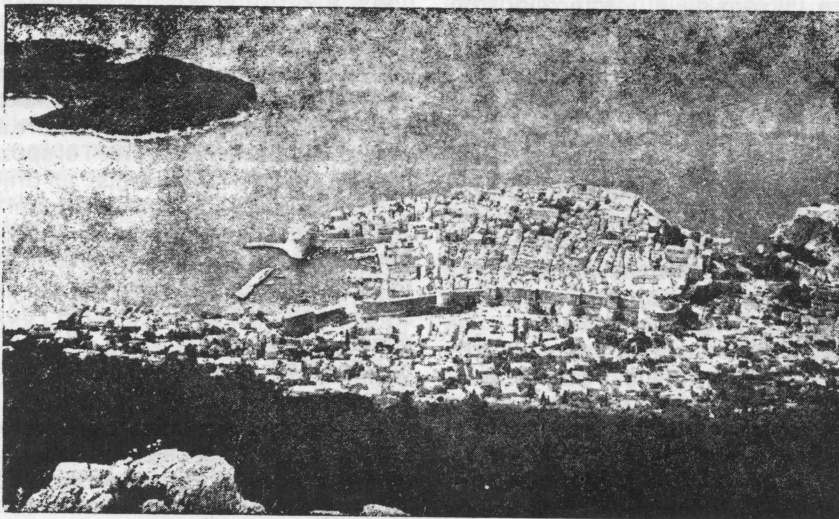
³ Društvo za proučavanje i unapređenje pomorstva Jugoslavije osnovano je 09.09. 1962. godine u Splitu, a od marta 1976. djeluje kao Savez društava za proučavanje i unapređenje pomorstva Jugoslavije. Društvo nastoji pridonositi razvitku društvenih proizvodnih snaga i jačanju socijalističkih društvenih odnosa, da okupi znanstvene, stručne i društvene radnike iz svih djelatnosti u oblasti pomorstva, kako bi svojim djelovanjem dali doprinos jačanju i afirmaciji SFRJ, kao pomorske zemlje.

PODUZEĆE ZA AERODROMSKE USLUGE

AERODROM »DUBROVNIK« ČILIP I

pruža usluge prihvata i otpreme putnika, aviona, prtljage i robe kao i usluge ugostiteljstva i trgovine u svojoj pristanišnoj zgradi. U restoranu ugodno ćete se odmoriti i osvjježiti prvorazrednim domaćim i stranim pićima i uživati u pogledu na pistu. U ukusno opremljenim prodavaonicama pruža Vam bogat izbor suvenira, žestokih pića, čokoladnih proizvoda, razglednica i žurnala na njemačkom i engleskom jeziku.

Pogled na Dubrovnik iz zraka